

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA

Meredest ja ookeanidest

25. jaanuar 2015

Mered ja ookeanid on muutumas järjest olulisemaks teguriks kogu meie planeedi ja inimkonna tuleviku jaoks. Nad on järjest kasvava inimkonna toiduga varustamise üks võtmeallikaid, samuti kliimamuutuste puhver ja peamine regulaator. Kuigi ookeanid tunduvad mõõtmatusena, on inimkond juba võimeline oluliselt kahjustama ookeanide tervist. Kui näiteks plastiku kasutamise kumbed ei muutu, on paarikümne aasta pärast ookeanides hulpimas rohkem plastmassitükikesi, kui on kõigi kalade kogukaal. Nõnda on merede ja ookeanide elustiku jätkusuutlikkus ja võimekus ühiskonda teenida juba suures osas meie endi käes.

Euroopa Akadeemiate Teadusnõukoda (EASAC – *European Academies' Science Advisory Council*) koondas koostöös Euroopa Komisjoni uurimiskeskusega Ispras ja Euroopa Merekomitee (*European Marine Board*) ekspertidega selle valdkonna peamised küsimused ja väljakutsed raportisse “**Merede ja ookeanide jätkusuutlikkus muutuste ajastul**” (*Marine sustainability in an age of changing oceans and seas*), mida esitletakse Brüsselis Belgia akadeemiate palees 25. jaanuaril 2016.

Raporti peamine järeldus on, et meie teadmised maailmamerest on ikka veel lünklikud ja kohati lubamatult pinnapealsed; pealegi on olemasolevate teadmiste kasutamine riiklike otsuste tegemisel pigem erand kui reegel.

RAPORTI VIIS PEAMIST SOOVITUST

- **Esmasena tuleb olemasolevad teadmised mereökosüsteemide funktsioneerimisest viia teooriast praktikasse ja lähtuda poliitilistes otsustes neist teadmistest.**
- Peame kindlasti mõistma, kui palju inimtegevusi ja -sekkumisi suudab meri välja kannatada. Kõige hapram on tõenäoliselt veesügavuste elustik, mida võivad kergesti kahjustada nii merepõhjast kaevandamine kui ka mitmed taastuvenergia ammutamise tehnoloogiad.
- Oleme seni kasutanud meredest saadud toitu mõistmatult, näiteks süües toiduahela tipus olevaid röövkalu. See praktika on nagu lõvide ja tiigrite küttimine kanade ja lihaveiste kasvatamise asemel ning kasutab vaid murdosa maailmamere võimalustest meie toidulauda täita.
- Olemasolevad mõteseadmed vahendavad korralikult merevee füüsikalisi ja keemilisi omadusi, kuid annavad ülimalt lünkliku pildi elustikust. Siin on tohutult nii arenguruumi kui ka vajadust põhimõtteliselt uut tüüpi vaatluste ja mõõtmiste järele.
- Praegune merehariduspraktika ning eriti mereteaduse järelkasvu kasvatamise süsteem toodab väga häid kitsa valdkonna spetsialiste, kuid enamasti ei suuda edasi anda vajadust mõista ning tunnetada merede ja ookeanide kui tervikliku süsteemi kogu keerukust. Vajame muutust kogu selle valdkonna mõtteviisis.

Töörühma esimees prof Jörn Thiede ütles, et Euroopa Liit on küll selgelt edenunud merede ja ookeanide jätkusuutlikkuse mõistmise suunas, ent need mured, millega oleme praegu silmitsi, nõuavad radikaalseid meetmeid. Kui soovime ka tegelikult leevendada kliimamuutuste tagajärgi ning kaitsta meie tuleviku toidulaua üht tugisammast – merede ja ookeanide elurikkust –, tuleb lõpetada retooriliste poliitkorrektsete otsustega mängimine, rakendada teoreetilised teadmised praktikasse, investeerida korralikult selle valdkonna teadus- ja arendustegevusse ning kasutada järjest laekuvaid uusi teadmisi meie kõigi elu mõjutavate otsuste tegemisel.

LISAINFO:

Raport on väljas EASAC-i kodulehel: <http://www.easac.eu/> → Reports and Statements

Euroopa Akadeemiate Teadusnõukoda (*European Academies' Science Advisory Council*; EASAC; <http://www.easac.eu/>) koondab Euroopa Liidu liikmesriikide teaduste akadeemiaid koostöö tegemiseks EL poliitiliste otsustajate nõustamisel. Eesti Teaduste Akadeemia esindab teadusnõukojas Eestit alates 2004. aastast. EASAC-i kolmes põhilises töösuunas (bioteadused, energiaprobleemid, keskkond) on moodustatud sõltumatute ekspertide võrgustikud, mille mille tegevust koordineerivad juhtkomiteed ehk paneelid (*Steering Panels*). Keskkonna-paneelis (*Environment Steering Panel*) osaleb Eesti Teaduste Akadeemia president, mereteaduste komisjoni esimees **Tarmo Soomere**. Energiapaneelis (*Energy Steering Panel*) on tegev akadeemik **Enn Lust**. Võrgustikud käsitlevad analüüsitavaid teemasid (ka EL tasandil kavandatavaid dokumente) põhjalikult ja võimalikult erapooletult, prognoosides arengutendentse ja kõrvalmõjusid, eesmärgiga anda poliitikutele parim teaduspõhine teave.

Euroopa Merekomitee (*European Marine Board*; <http://www.marineboard.eu/>) on sõltumatu valitsusväline nõuandev kogu, mille tegutsemise peamiseks eesmärgiks on tiheda ja jätkusuutliku koostöö saavutamine nii mereuringute vallas kui ka seda toetava teaduspoliitika tasemel kogu Euroopas. Esmasteks sihtideks on Euroopa mereteaduse perspektiivide kujundamine uute võimaluste ja suundumuste identifitseerimise kaudu, nende konsolideerimine tulevikku mõjutavateks ühisaktsioonideks ning proaktiivne kompetentsi siire eesmärgiga kujundada Euroopa mereteadus maailma juhtivaks. Liikmesorganisatsioonide jaoks on merekomitee strateegiline foorum teaduspoliitika kujundamiseks nii rahvusriikide kui ka Euroopa Komisjoni tasemel. Akadeemia president **Tarmo Soomere** on merekomitee aseesimees.

Täiendav info: akadeemik **Tarmo Soomere**
telefon: 644 2129
e-post: tarmo.soomere@akadeemia.ee

akadeemik **Margus Lopp**
telefon: 645 1829
e-post: margus.lopp@akadeemia.ee